

Türkiye - Yunanistan Sınır Göçmen Krizi Raporu

19 Mart 2020

 @hakinsiyatifi

 @hakinsiyatifi

 @hakinsiyatifi

inisiyatifi

Türkiye – Yunanistan Sınırı Göçmen Krizi Raporu

Yayın Tarihi: 20.03.2020

Hak İnişiatifi Derneği

Adres: Necatibey Cad. 19/28. 50. Yıl İşhane, Kızılay/ANKARA

Rapor Koordinatörü: Nur Şirin Büyükçoşkun Atsızelti

Hazırlayanlar: Serhat Akbal, Yasin Altıntaş, Erdal Ulusoy, Emre Berber, Burhan Aksoy, Sinan Kızılkaya

Kapak Fotoğrafi: Sinan Kılıç

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
GÖRSEL LİSTESİ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
GİRİŞ.....	1
GÖZLEMLER	4
I. Hak İnisyatifi Derneği Gözlemleri.....	4
A. Hak İnisyatifi Gönüllüsü Yasin Altıntaş Yerinde Gözlem, 1-7 Mart 2020.....	4
B. Hak İnisyatifi Gönüllüsü Nur Şirin Büyükcoşkun Atsızelti ve Erdal Ulusoy Yerinde Gözlem- 7 Mart 2020, Cumartesi	9
C. Hak İnisyatifi Gönüllüsü Serhat Akbal Yerinde Gözlem, 6-15 Mart 2020.....	12
Ç. Tarlabası Dayanışma Topluluğu'nun Gözlemleri, 1 Şubat-9 Mart 2020.....	16
II. Açık Kaynaklarda Yer Alan Diğer Saha Gözlemleri	17
III. Tespit ve Değerlendirmeler.....	19
SONUÇ	22
KAYNAKÇA	26

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: Birinci bölge kamp alanı.....	5
Görsel 2: Birinci haftanın sonuna doğru ASAM gıda dağıtım kuyruğu	6
Görsel 3: Sınıra yakın bölgeye inen gaz bulutu	6
Görsel 4: Yunanistan tarafından atılan gaz bombası	7
Görsel 5: Yunanistan tarafından atılan gaz bombası ve taş atan göçmen gençler.....	7
Görsel 6: Sınırdaki kamp alanında AFAD kontrolündeki gıda dağıtım noktası kuyruğu	8
Görsel 7: Ormanlık sınır bölgesindeki kamp alanı.....	8
Görsel 8: Karpuzlu Köyü yanındaki boş çadır	9
Görsel 9: Edirne Otogarı (7 Mart)	11
Görsel 10: Edirne Otogarı (7 Mart)	11
Görsel 11: Edirne Otogar yanı streç film ile rüzgardan korunmaya çalışan göçmenler	12
Görsel 12: Bölgede kurulan seyyar duş kabinleri.....	13
Görsel 13: Bölgede kurulmuş seyyar tuvaletler ve oluşan yoğunluk	14
Görsel 14: Göç İdaresi tarafından sağlanan ücretsiz otobüslere ilişkin bilgi almak isteyen göçmenler	14
Görsel 15: Yunanistan tarafından geri itilmiş bir ailenin bir sonraki geçiş denemesi için konakladıkları alan	15

ÖZET

28 Şubat 2020 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Türkiye'den Avrupa'ya geçmek isteyen göçmenlerin engellenmeyeceğini açıklamıştır. Bu açıklama üzerine sınır kapılarından özgürce geçebileceğini düşünen on binlerce göçmen Yunanistan sınırına yığılmıştır. Ancak göçmenlerin resmi açıklamalar sonucunda ulaştıkları kanaatlerinin aksine sınır kapıları resmi olarak karşılıklı bir şekilde açılmamıştır. Türkiye resmi otoritelerinin teşviği ile sınırı geçmeye teşebbüs eden göçmenlerin tüm bu süreçte yaşadıkları ve Yunanistan'ın göçmenleri şiddet kullanarak geri itmesi (pushback) pek çok insan hakkı ihlalinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Bu raporda Hak İnisyatifi Derneği olarak Türkiye-Yunanistan arasındaki İpsala ve Pazarkule sınır kapıları arasındaki sınır hattına ilişkin gözlemlerimiz ile takip ettiğimiz diğer gönüllü grupların gözlemleri aktararak değerlendirilmiştir. Giriş bölümünde krize neden olan olayların gelişimi kısaca aktarılmaktadır. Gözlemler bölümünde Hak İnisyatifi Derneği'nin dört gönüllüsünün ayrı bölgelerde yaptığı gözlemlere yer verilmiştir. Krizin ilk iki haftası boyunca takip ettiğimiz diğer gönüllü grupların gözlemleri de göz önüne alınarak hazırlanan sonuç bölümünde ise, krizin ilk iki haftasına dair tespit edilen hususlar özetlenmiş ve gözlemlenen hak ihlalleri değerlendirilip tavsiyelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: göçmen, mülteci, Edirne, insani kriz, geri itme, Yunanistan sınırı

ABSTRACT

On February 28, 2020, the President of the Republic of Turkey announced that the immigrants who want to cross border from Turkey to Europe will not be restrained. Upon this statement, tens of thousands of immigrants, who thought that they could pass through the border gates freely, slumped to the border with Greece. However, contrary to the opinions that immigrants reach as a result of official statements; border gates are not officially opened mutually. The experiences of the immigrants who attempted to cross the border with the encouragement of Turkey's official authorities, and Greece's pushing immigrants back violently has caused many human rights violations.

In this report, our observations about the Turkey-Greece border line between Ipsala and Pazarkule border gates and the observations of other volunteer groups, whose work we followed, were evaluated. In the introduction, the development of the events that led to the crisis is briefly reported. In the observations section, the observations made by four volunteers of the Hak İnisyatifi Association in separate regions are included. In the conclusion section, which was prepared by taking into consideration the observations of other volunteer groups that we followed during the first two weeks of the crisis, the issues recorded in the first two weeks of the crisis were summarized and the observed violations of rights were evaluated and recommendations were made.

Keywords: immigrant, refugee, Edirne, humanitarian crisis, pushback, Greek border

GİRİŞ

Türkiye coğrafi konumu nedeniyle büyük miktarlarda göçmene ev sahipliği yapan bir ülkedir. Kimi zaman Avrupa'ya geçme niyetindeki göçmenlerin yıllarca bekledikleri bir transit ülke olurken kimi zaman hedef ülke olmuştur. Son 10 yılda Afganistan'da gerçekleşen olaylar ve bu ülkenin ekonomik durumu ile Suriye'de yaşanan iç savaş neticesinde Türkiye yakın tarihinin en büyük kitlesel göçünü almıştır.

27 Şubat 2020 tarihi itibarıyla Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeli sayısı 3 milyon 587 bin 266'dır.¹ 2019 sonu verilerine göre ise Türkiye'de 170.000 Afgan, 142.000 Iraklı, 39.000 İranlı, 5.700 Somalili ve 11.700 diğer ülkelerden gelen olmak üzere toplam 4 milyonu aşkın göçmen yaşamaktadır.² Türkiye'de bulunan Suriyeliler geçici koruma statüsünde iken Afganlar, İranlılar, Tacikistanlılar, Iraklılar, İranlılar, Somalililer ise çoğunlukla uluslararası koruma başvurusu sahibi veya statüsüdür. Bireysel olarak yaptıkları, çok uzun süren başvuru ve ispat süreci ile insani ikamet iznine sahip olabilseler de herkes bunu başaramamaktadır. 2016'dan itibaren Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) mültecilik başvurularını sonuçlandırma sürecinin kesintiye uğraması ve ABD'de Trump hükümetinin mültecilerin ülkeye girişini yasaklayan 'seyahat yasağı' olarak bilinen kararnameyi yürürlüğe sokması gibi sebeplerle binlerce mülteci Türkiye'de ne kadar süreceği belli olmayan bir süre boyunca beklemek zorunda bırakılmıştır.³

9 yıl önce Suriye'de çıkan savaş sebebiyle 2016'ya kadar Avrupa'ya doğru devam eden mülteci akını, 2016 yılında Avrupa Birliği (AB) ile "18 Mart Mutabakatı" denilen Geri Kabul Mutabakatı'nın imzalanması sonrasında engellenmeye çalışılmıştır. Bu mutabakat AB ve Türkiye Cumhuriyeti arasında, Yunan adalarına gelen sığınmacıları Türkiye'ye iade etmeyi hedefleyen ve Türkiye'ye Avrupa'ya gitmek için Türkiye topraklarından ayrılmaya çalışan mültecileri engelleyecek şekilde düzensiz göçle mücadele

¹ <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>

² <https://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri>

³ BMMYK'nın 2016'nın sonunda mülakatlarını tamamlayarak mülteci statüsü kazanmış ve kendilerine daha önce yerleştirme ülkesi olarak Kanada atanmış mültecileri arayarak, ülkelerini ABD olacak şekilde değiştirmelerini tavsiye ettiği, eğer değiştirmezlerse bir seneden uzun bir süre daha Türkiye'de beklemek zorunda kalabileceklerini belirttiği birçok mülteci; bu "tavsiyeye" uyararak ülkelerini değiştirdikten 2 ay sonra Donald Trump'ın başkan olmasının ardından koyduğu 'seyahat yasağının' kurbanı olmuş ve belirsizlik içinde Türkiye'de beklemeye devam etmemişlerdir. Yaklaşık 10 ay sonra BMMYK, yeniden bu başvuru sahiplerine yerleştirme ülkesi olarak ABD'yi hala isteyip istemediklerini sorunca, ABD'ye gitme şanslarının olmadığını bilen mülteciler zaten halihazırda bekledikleri Kanada isteklerini bildirince; BMMYK tarafından kendilerine bir seçme şansı verildiği halde kabul etmedikleri gerekçesiyle "yerleştirilmeye istekli olmadığı" şeklinde bir şerhle öncelikliler listesinden çıkarılmış ve uzun yıllar beklemeye mahkum edilmişlerdir. (<http://gocmendayanisma.com/2019/05/28/uluslararası-koruma-altındaki-multecilere-yonelik-yerlestirilmeye-istekli-degil-uygulamasi-hakkinda-cagri-call-for-the-unhcrs-not-willing-to-be-resettled-status-for-re/>)

yükümlülüğü getiren bir anlaşmadır. Buna karşılık AB, Türkiye'ye mültecilerin getirdiği ekonomik yükü üstlenmek için yaklaşık 3 milyar (+3 milyar) Euro ekonomik destek sözü vermiştir.

28 Şubat 2020'de Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın Türkiye'den Yunanistan'a geçmek isteyen mültecileri engellemeyeceği şeklindeki açıklaması binlerce göçmenin Yunanistan sınırına yığılmasına neden olmuştur. Yunanistan bunun üzerine "eğer mümkünse yasadışı yollarla Yunanistan topraklarına girenlerin derhal kendi ülkelerine geri dönüşlerinin sağlanması"nı, "Avrupa Birliği sınırlarını da oluşturan ülkenin dış sınırlarını korumak amacıyla Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı'ndan (FRONTEX) yardım talep edilmesi"ni ve "mültecilik başvurularının 1 ay süreyle askıya alınmasını" da içeren 5 maddelik bir tedbir paketi açıklamıştır.⁴

28 Şubat - 1 Mart 2020 tarihleri arasında sınırda toplanan göçmenler, Uluslararası Göç Örgütü tarafından yapılan açıklamaya göre 13.000 civarındadır. Sadece Pazarkule Sınır Kapısı'na ilk üç gün gelen göçmenler ise Hayata Destek Derneği gözlemi, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tahminlerine göre 4.000 civarındadır.⁵ İçişleri Bakanı tarafından yapılan 6 Mart tarihli açıklama, Cumhurbaşkanı'nın açıklamasından sonra o güne kadar Türkiye'den karşıya geçen göçmen sayısının 142 bin 175 kişi olduğunu ifade etmektedir.⁶

Raporda terminolojik bir karışıklığa mahal vermemek için buradan sonra hukuki statüsüne bakılmaksızın yurt dışından çeşitli sebeplerle göçerek ülkemize gelmiş kişilerin tamamı için "göçmen" kavramı⁷ kullanılmıştır.

Gözlem Heyetinin Oluşumu

Yunanistan sınırında fiili durumun gelişimi üzerine açık kaynaklardan sürecin takibi yapılmaya başlanmış ve yerinde gözlem yapmak üzere Derneğimiz üye ve gönüllülerinden bir heyet oluşturma yoluna gidilmiştir. Farklı zamanlarda sınırın farklı noktalarındaki gelişmeleri takip etmek ve doğrudan göçmenlerle görüşmek üzere sınır boyuna giden üye ve gönüllülerimiz aynı zamanda yardım amacıyla sınır boyuna intikal eden diğer gönüllü gruplarla da ilişki kurarak bilgi toplamıştır. Raporda aktarılan

⁴<https://www.trthaber.com/haber/dunya/yunanistan-siginma-basvurularini-bir-ay-askiya-aldi-464270.html>

⁵<https://www.hayatadestek.org/wp-content/uploads/2020/03/200302-Edirne-Pazarkule-Saha-Durum-Raporu.pdf>

⁶www.cumhuriyet.com.tr/haber/icisleri-bakani-suleyman-soylu-siniri-gecen-gocmen-sayisini-acikladi-1725493

⁷ Göç terminolojisinde göçmen, sığınmacı/mülteci ve yabancı kavramlarının farklı hukuki karşılıkları bulunmaktadır. Bu raporda gözlem konusu olan insanların tamamı aynı hukuki statüye sahip değildir. Farklılıklar göz önüne alınarak metin içinde anlatım kolaylığı sağlaması nedeniyle göçmen kavramı tercih edilmiştir.

gözlemler; Derneğimiz üye ve gönüllülerinden Nur Şirin Büyükcoşkun Atsızelti, Erdal Ulusoy, Serhat Akbal, Yasin Altıntaş'ın birincil gözlemleri ve Hepimiz Göçmeniz Platformu, Tarlabası Dayanışma Topluluğu, Göçmen Dayanışma Ağı'nın birçoğu açık kaynaklara da düşen aktarımlarına dayanmaktadır.

Bu raporda ilk olarak Derneğimiz üye ve gönüllüleri ile Tarlabası Dayanışma Topluluğu'nun birincil gözlemlerine yer verilecektir. Daha sonra hem bu gözlemlere hem de diğer gönüllü gruplarının açık kaynaklara dönüşen gözlemlerine dayanılarak tespitlerimiz aktarılacaktır.

GÖZLEMLER

I. Hak İnisyatifi Derneği Gözlemleri

A. Hak İnisyatifi Gönüllüsü Yasin Altıntaş Yerinde Gözlem, 1-7 Mart 2020

Bir hafta boyunca sınır boylarındaki köylerde ve gümrüğe yakın bölgede gördüğüm İranlı yoğunluğu oldukça fazlaydı. Bunlardan konuştuğum bazıları Ağrı Geri Gönderme Merkezi gibi GGM'lerde tutulan rejim muhalifi göçmenlerdi, resmi görevlilerce otobüslere bindirilip sınıra getirildiklerini söylediler.

Nehri geçmeyi deneyenler ise genelde Afgan ve Afrikalılardan oluşan bekar genç gruplardı. Yılmadan, tekrar tekrar deniyorlardı. Çünkü şimdi sınırı geçemezlerse ileride insan kaçakçılarında birkaç bin dolar ödemek zorunda kalacaklarını, bu parayı biriktirmek için ise birkaç yıl daha Türkiye'de ağır şartlarda çalışmak zorunda olacaklarını biliyorlardı.

Pazarkule Sınır Kapısı bölgesi göçün ilk günlerinden sonra devlet tarafından üç kademeli bir güvenlik çemberine alındı. Sınıra en yakın çember sadece Valilik izni ile yetkili kurum ve şahısların girebildiği, göçmenlere sivil herhangi bir kimsenin yaklaşmasına izin verilmediği alandı. İkinci bölge akredite insani yardım kuruluşlarının girebildiği ve yardım dağıttığı alandı. Burada bu kurumlardan olabilmek için Valilik ya da Göç İdaresine başvurmak ve sakıncalı görülmemek gerekiyordu. Üçüncüsü ise sivillerin girip yardım dağıtabileceği alandı.

Görsel 1: Birinci bölge kamp alanı

Birinci bölgeye görevli olarak girdiğimde, bu bölgenin sınırın hemen yanında bir çadırkent gibi olduğunu gördüm. Polis ve jandarma sınırın yanında bekliyor ancak sınırdaki Yunan askeri ile göçmen gençlerin sürekli gaz ve taş savaşına müdahale etmiyorlardı. Buraya gün içinde yaralı olursa ambulans geliyordu o kadar. Çadırlar sınırın biraz daha gerisindeydi. Gönüllüler, göçmenlerle konuşmaya teşebbüs ederse polis yanınızda bitiyordu. Sınırdaki Yunan tarafından durmadan atılan gaz bombaları, yoğun rüzgar nedeniyle çadırkente ulaşıyor ve orada bir toz bulutu gibi çadırların üzerine çöküyor. Bir haftanın sonunda o bölgeye daha fazla çadır ve göçmen alınmamaya başlandı. Düzenli olarak gıda dağıtımı yapılıyor, ancak bir adet erkekler ve bir adet kadınlar için gıda noktası kurulduğundan, çok uzun süren beşer bini aşkın kişilik kuyruklar oluşuyor, hamile ve çocuklar bu kuyrukları beklemeyi göze alamıyordu. Tuvalet ve hijyen de ciddi bir sorun. Seyyar tuvalet getirilmiş, ancak konumu itibariyle hijyenik olmayan bir ortam oluşmuştu.

Görsel 2: Birinci haftanın sonuna doğru ASAM gıda dağıtım kuyruğu

Görsel 3: Sınra yakın bölgeye inen gaz bulutu

Görsel 4: Yunanistan tarafından atılan gaz bombası

Pazarkule dışında göçmenlerin yoğunlaştığı bölgeler ise hafta boyunca değişti ancak Meriç kıyısı boyunca başlarda Karpuzlu yakınları, sonra Doyran köyü ağırlıklı olmak üzere gündüz sınır hattındaki köylere sığınıp, geceleri jandarmanın yönlendirmesi ve hatta eşliği ile uygun noktalardan geçiş yapmaya çalışıyorlar. Ancak bunların ne kadarının yakalanıp geri gönderildiğini, ne kadarının ülke içine kaçabildiğini bilemiyoruz. Geri dönen gruplardan çoğu yakalanıyor gibi görünüyor.

Görsel 5: Yunanistan tarafından atılan gaz bombası ve taş atan göçmen gençler

Görsel 6: Sınırdaki kamp alanında AFAD kontrolündeki gıda dağıtım noktası kuyruğu

Görsel 7: Ormanlık sınır bölgesindeki kamp alanı

B. Hak İnisyatifi Gönüllüsü Nur Şirin Büyükcoşkun Atsızelti ve Erdal Ulusoy Yerinde Gözlem- 7 Mart 2020, Cumartesi

Sabah 8.30 sularında İstanbul'dan yola çıktık. İpsala'ya yakın üç ayrı polis çevirmesi ile karşılaştık, yardım götürdüğümüzü öğrenince yolumuza devam etmemize müsaade ettiler.

Saat 13.00 civarında İpsala sınır kapısına vardık. Oradaki gümrük görevlileri ilk günlerde göçmenlerin gruplar halinde geldiğini ancak buradan geçemeyecekleri söylenince Karpuzlu vs. gibi sınır köylerine gittiklerini/götürüldüklerini, diğer geçiş noktalarına yönlendirdiklerini söylediler.

Sınırın yanında bekleyen Kızılay görevlileri, Gaziantep'ten geldiklerini, sahayı bilmediklerini ancak ihtiyaç ve yönlendirmeler için nöbet beklediklerini, Devlet Su İşlerinin sahaya daha hakim olduğunu belirttiler.

Bilgi almak için Gümrük kapısının karşısında yer alan Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı binaya gittik. Orada görüştüğümüz yetkililer son birkaç günde İpsala'da fazla insan kalmadığını belirtti. O sırada yürüyerek gelen iki Pakistanlı genç İstanbul'a dönmek istediklerini, onları Pazarkule'ye bırakıp bırakamayacağımızı sordu. Orada ring seferler yapan Göç İdaresinin anlaşmalı dolmuşlarını görünce, başka yöne gitmekte olduğumuz için gençleri o dolmuşlara yönlendirdik.

Ardından Karpuzlu köyünde kimsenin kalıp kalmadığını kontrol etmek için oraya doğru yola çıktık. Karpuzlu dışında İHH İnsani Yardım Vakfı'nın kurduğu iki adet boşalmış çadır vardı ama içleri pek kullanılmamış gibi duruyordu. İlk günlerde resmi görevlilerin göçmenlerin sığınması için açtığı Karpuzlu Düğün Salonu'nda da kimse kalmamıştı. Köyün kahvehane ahalisi de bunu teyit etti.

Görsel 8: Karpuzlu Köyü yanındaki boş çadır

Uzunköprü'de beklemekte olan Tarlabası Dayanışma Topluluğu'nun yanına gidip onların saha gözlemlerini dinledik.

Sonra, Kapıkule'de de kimseyi bırakmadıklarını öğrenince, Edirne Otogarına gittik. Orada çadırlarda Afganistan, Pakistan, İran gibi vatandaşlarına Türkiye'de mülteci ya da geçici koruma statüsü verilmeyen ülkelerden gelen yüz elli civarında göçmen ve çok az miktarda da Suriyeli göçmen vardı. İlk günlere nazaran 7. gün otogardaki göçmenler azalmıştı ancak yine de orada bulunanların üçte birine yakını yeni gelmiş ailelerdi. En az iki gündür orada bulunan göçmenler polislerin geceleri gelip orada kalamayacaklarını söyleyip, onları otobüslerle bazılarının göre Kapıkule'ye bazılarının göre İstanbul'a götürdüklerini öğrendik. Gazeteciler gelince polisler otogarı terk etmiş ancak yarın yine geleceklerini söylemişler. Otogarda kalan göçmenlerin bir kısmı polisler gelince kaçıp sonra geri dönen kişiler, bir kısmı ise yeni gelmiş kişilerdi.

İddiaya göre, Adana'dan gelen bir Suriyeli kadın kendisi gibi bir grup göçmenin, Suriyeli sımara kişi başı 300 lira vererek Edirne'ye geldiğini, daha sonra burada askerlerin onları beş yüz kişilik bir grup olarak alıkoyup, sınırın Meriç Nehri kıyısında yer alan Doyran köyü civarına götürmesi konusunda anlaştıklarını, sivil teknelerle kontrollü olarak karşıya gönderildiklerini, orada gece boyu çok zor bir arazide saklanarak yürüdüklerini, bazı çocukların kaybolduğunu, sonunda bir kulübeye 15 kişi olarak sığındıklarını, üç gün aç şekilde saklandıktan sonra Yunan askerlerinin onları bularak büyük bir göçmen merkezine götürdüğünü, orada erkekleri tek tek bir odaya götürüp dövdüklerini, herkesin parasını, belgelerini ve telefonlarını aldıklarını, orada on gündür bekleyenler de olduğunu ancak merkez ağzına kadar dolu olduğu için onları iki gün beklettikten sonra Yunan yetkililerin kendilerini sınırın Türkiye tarafına attıklarını anlattı.

Afgan bir genç, İstanbul'da tekstil sektöründe çalıştığını ancak parasını alamadığını, sınırların açıldığını duyunca elindeki parayla Aksaray'dan 150 TL'ye taksiyle geldiğini, ancak sınırın resmen açılmadığını anlayınca otogarda beklemeye başladığını anlatarak şunları ekledi: *"Ben resmîyet arıyorum zaten. Benim burada hiçbir statüm ve hakkım yok. Bir gayri resmi durum daha istemiyorum. Resmi olarak kapılar açılana kadar burada bekleyeceğim."*

İranlı, iki aylık bebeği ve hanımıyla otogarda bekleyen bir genç ise, Erzurum'da kaldığını, sınırların açıldığı duyunca geçinemediği ve sağlık giderlerini karşılayamadığından dolayı bebeği için bu riske girdiğini anlattı.

Görsel 9: Edirne Otogarı (7 Mart)

7 Mart günü birinci haftanın sonunda otogarda bekleyenlerin tamamına yakını, ilk günlerde Yunanistan sınırını geçmeyi başarıp sonrasında yakalanarak geri gönderilince buraya sığınmış genç yaştaki göçmenlerden oluşuyordu. Söz konusu göçmenlerin çoğunluğu Afganlardan oluşuyorken bir kısmı ise İranlıydı ve az sayıda Suriyeli göçmen de mevcuttu. Görüşme yapılan göçmenler arasında özellikle gençlerden üç kere, beş kere Yunanistan'a geçmeyi denemiş olanlar vardı. Kimisi hala hırslı ve umutlu idi, kimisi geçemeyeceklerini anlamış ancak geri dönecek parası olmadığından, birilerinin onları oradan alıp götürmesini bekliyordu. Görüşme yapılan göçmenlerden bir çoğunun kapılardan geçişin engellenmeyeceği haberlerinin çıktığı ilk günlerde yaşadığı bir dolandırılma hikayesi vardı.

Görsel 10: Edirne Otogarı (7 Mart)

İddiaya göre, Afgan göçmen erkeklerin büyük bir kısmı, patronlarının haberi duyunca "*Git bir dene, olmazsa gelir işine devam edersin*" dediğini, onların çalışmasından memnun olduklarını belirtti. Bazılarının ise dönecek bir işi veya evi yoktu, artık parası da yoktu. Görüşme yapılan birçok göçmen sınırlardan geçişin engellenmeyeceğini duyunca bunun resmi bir geçiş olduğunu zannetmiş, öyle olmadığını anlayınca geri dönmek istemiş, ancak polis geri dönüşlere izin vermemiş, şehirlerarası

otobüslerde veya özel araçlarda kontrol noktalarında tespit edildikleri anda polislerce indirilip tekrar sınıra getirilmişti.

Genel olarak görüşülen göçmenlerin tamamı Edirne dışından gelen Türkiyeli gönüllü grup ve kişilerin çok iyi ve yardımsever olduğunu ama askerin sınırın ötesindeki durumu bilerek onları göndermesinden dolayı şaşkın ve çaresiz olduklarını, yerel ahalinin ise naylon, çocuk bezi, bazı gıda maddeleri gibi ürünlerin fiyatını artırmak, onların orada kalmasından kaygı duyduklarını ifade etmek gibi davranışlar gösterdiklerini ifade ettiler. Biz de bizzat göçmenlerin otogara gelmesinden önce 1 tl olan tuvalet ücretinin 1.5 liraya çıktığını öğrendik.

Görüşmeler sırasında bir ambulansın otogara kontrole geldiğini gördük.

Otogarda zaman zaman sivil veya akredite yardım kuruluşlarının çok sayıda yardım dağıtmış olduğunu ancak oradaki göçmen hareketliliği nedeniyle düzenli olamadığını, herkesin yatacak çadırının olmadığı, çocukların çikolata ve paketli gıdalar dışında gıdaya düzenli ulaşamadığını öğrendik.

Görsel 11: Edirne Otogar yanı streç film ile rüzgardan korunmaya çalışan göçmenler

C. Hak İnisyatifi Gönüllüsü Serhat Akbal Yerinde Gözlem, 6-15 Mart 2020

Edirne'deki göçmen yoğunluğunu ağırlıklı olarak 2 bölgede gözlemeleme imkanı buldum: Pazarkule sınır kapısı ve Meriç Nehri kıyısında yer alan köyler.

- Pazarkule Sınır kapısına dair gözlemler

Bu bölgede yaklaşık 8-12 bin arasında göçmenin yerleşik düzene geçtiği tahmin ediliyor. İnsani yardım kuruluşlarının ve ilgili kamu kuruluşlarının da buraya yoğunlaşması neticesinde, çoğunluğu

Afgan, Pakistan ve İnan uyruklu olmak üzere birçok farklı milletten göçmen bu bölgeye akın etmiş durumda. Jandarma tarafından güvenlik koridoruna alınan bölge, 11 Mart itibariyle Valilik iznine sahip olmayan kişilerin/kuruluşların giriş-çıkışına kapatıldı. Öncesinde de 3 aşamalı benzer bir güvenlik koridoru uygulaması mevcuttu, fakat giriş-çıkışlar daha sıkı kontrole tabi tutulmaya başlandı. 12 Mart itibariyle bu alana göçmenlerin giriş-çıkışı parmak izi vermeye bağılı hale getirildi. Alışveriş için alan dışına çıkmak isteyen göçmenler, uzun sıralar bekleyerek giriş-çıkış yapıyor ve ancak gün aşırı alan dışına çıkma iznine sahip olabiliyorlar.

İnsani yardım kuruluşları ve kamu kuruluşları tarafından düzenli olarak dağıtımlar yapılıyor, fakat bu dağıtımlar, alan içerisinde bir hiyerarşiye yol açmış durumda. Kalabalık grupların dağıtımlardan daha fazla pay aldığı ve dağıtımlardan faydalanamayan/faydalanmak istemeyen kişilere para karşılığı sattığına dair birçok duyum edinilmiştir. (Örneğin; dağıtılan battaniyelerin Afgan çocuklar tarafından 50-100 TL aralığında fiyatlarla satıldığını, birçok farklı göçmen grup ve kişi iddia etmiştir.) Yapılan birebir görüşmelerde, bölgenin idaresinden sorumlu olan AFAD ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü yetkilileri, insanların bu alanda kalıcı olmasını istemediklerini beyan etmişlerdir. Fakat bu beyana ilişkin farklı ve birbirine ters politikalar izlenmektedir. Bir yandan göçmenlerin yaşam koşulları iyileştirilerek bölgenin göçmenler için kalıcı bir kamp haline getirilmesine zemin hazırlanmakta, öte yandan göçmenlerin geri dönüşlerini teşvik edecek anonslar yapılarak Göç İdaresi tarafından İstanbul'a ücretsiz otobüsler kaldırılmaktadır. 13 Mart itibariyle bölgedeki seyyar tuvalet sayısı 50'den 150'ye çıkartılmış, seyyar duş alanı kurulmuş ve kadınlar için güvenli bölge planlamasına başlanmıştır. Yine aynı tarih itibariyle, toplam 2.137 kişinin Göç İdaresi tarafından ücretsiz bir şekilde İstanbul'a sevk edildiği bilgisi edinilmiştir.

Görsel 12: Bölgede kurulan seyyar duş kabinleri

Görsel 13: Bölgede kurulmuş seyyar tuvaletler ve oluşan yoğunluk

Görsel 14: Göç İdaresi tarafından sağlanan ücretsiz otobüsler hakkında bilgi almak isteyen göçmenler

- Edirne Merkez, Uzunköprü ve Meriç'e bağlı köylere dair gözlemler

Meriç Nehri kıyısında yer alan Üyüklütatar, Doyran, Saçlımüsellim, Elçili, Çakmak, Hamitli, Gemici, Akçadam, Serem, Hasırcıarnavut, Karayusuflu ve Alibey Köyünde köylü, muhtar ve muhtar azalarıyla yapılan görüşmelerde, çoğunlukla geceleri olmak üzere sınır geçişlerinin devam ettiği bilgisi edinilmiştir. Çeşitli illerden jandarma, Valilik, Göç İdaresi gibi kurumlar tarafından bölgeye transfer edilen göçmenler, köylülerin desteğiyle Meriç Nehri üzerinden Yunanistan'a geçiş yapmayı denemektedir. Bu köylerde karşılaşılan göçmenlerle yapılan görüşmelerde, bazılarının Yunanistan'a 3 kez geçtiği ve darp edilerek Türkiye'ye geri itildiği, bazılarının ise ilk kez geçmeyi denemek üzere geldiği bilgisi edinilmiştir. Bazı aileler, Pazarkule sınır kapısına gitmek için Göç İdaresi tarafından kaldırılan otobüslere bindiklerini, fakat botla karşıya geçmek üzere doğrudan Meriç kıyısında yer alan köylere getirildiklerini iddia etmiştir.

Yunanistan tarafından darp edilerek ve kıyafetleri alınarak Türkiye'ye geri itilen göçmenler, Valilik/Kaymakamlık ya da insani yardım kuruluşları tarafından geri itmenin yoğun olduğu köylere bırakılmış eşyalarla/yardımlarla buluşturulmakta ve bir sonraki geçiş denemesine kadar köylerde ayrılmış alanlarda konaklamaktadırlar. Tekrar geçmeyi denemek istemeyen kişiler için dönüş konusunda ücretsiz otobüslerle destek olduğu öğrenilmiştir. Sınır dışı işlemi esnasında Yunanistan tarafından darp edilen ve şikayetçi olmak isteyen kişiler için, hastane ve adliyelere yönlendirme yapıldığı bilgisi edinilmiştir.

Görsel 15: Yunanistan tarafından geri itilmiş bir ailenin bir sonraki geçiş denemesi için konakladıkları alan

Ç. Tarlabası Dayanışma Topluluğu'nun Gözlemleri, 1 Şubat-9 Mart 2020⁸

1 Mart'ta ilk olarak İpsala sınır kapısına geldik. Burada bekleyen kalabalıkla konuşunca, Cumhurbaşkanı'nın açıklaması ile kapıdan yürüyerek geçebileceklerini zannettiklerini anladık. Bir çoğunun İstanbul'dan 150-200 tl gibi fahiş fiyatlarla getirildiklerini veya Yunanistan'a götüreceğiz sizi diye kandırılarak yolda indirildiklerini öğrendik. Konuştuğumuz insanların çoğu sınırı geçtikten sonra ne yapacakları hakkında bir plana sahip değil. Çok az bir kısmının Yunanistan veya başka Avrupa ülkelerinde bekleyen tanıdık veya akrabaları olduğunu duyduk.

Oradan tarlalara doğru geçtiğimizde yoğun rüzgarda çoğunda battaniye olmadan kadınların, çocukların ve 1 yaşın altında bebeklerin, gençler kadar yoğunlukta olduğunu gözlemledik. Ankara, Giresun, Samsun, Nevşehir, Urfa, Erzurum, İstanbul ve İç Anadolu şehirlerinden gelmiş Afganistan, İran, Bangladeş, Pakistan, Irak, Kongo ve bazı Afrika ülkelerinden göçmenler olduğunu da gördük. Ancak kadın, çocuk ve bebek sayısının ilk günlerde çok olmakla birlikte ilerleyen her günde tedricen azaldığına ve sonrasında genellikle genç erkek ekiplerin olduğunu gözlemledik.

İlk günler içinde sahada, bizim gibi başka sivil inisiyatiflerin de vardı. Gerek bu sivil ekiplerle gerekse devletin farklı müesseselerinden kamu çalışanlarıyla irtibata geçtik. Bilhassa ilk günlerde Valilik çalışanlarından, askeri komutanlara, belediye başkan ve çalışanlarından muhtarlara muhtelif memur ve sivil insanlarla koordineli şekilde çalıştık ve bilgi paylaşımında bulunduk. İlk günlerde göçmenlerin sınır hattındaki köylere ve tarlalara yayılması çok düzensiz olduğundan bu bilgi paylaşımı ile ihtiyaç sahibi göçmenlere ulaşım daha olası hale geldi. İlk günlerde köy meydanlarından camilere, düğün salonlarından tarlalara muhtelif bölgelerde irili ufaklı birçok göçmen grubuna ulaşıldı. İlk günlerde temel olarak düğün ve spor salonlarının toplanma alanı haline getirildiği, göçmenlere her türlü imkan ve desteğin sağlandığı, enerji ve motivasyonlarının yüksek tutulduğu, fırsat buldukça göçmenleri karşıya geçirmek için muhtelif yolların denendiği, bölgedeki balıkçı tekneleriyle yahut müstakil şişme botlarla karşıya geçirildiğini gözlemledik.

Edirnenin muhtelif köy yollarında ya da yerleşim yerlerine uzak noktalarında tespit edilen göçmenlerin geceyi geçirmek için otobüslerle buralara getirildiğini, ancak bazı göçmenlerin gece geçirim umuduyla fırsat kollamak için gelmeyip Meriç kıyılarında beklediklerini gördük.

Yunan güçleri tarafından geri itilip dövülen ve bazı işkencelere maruz kalan göçmenlerden bir kısmının Türkiye'de yaşadığı şehre geri dönmek istediğini duyduk. Ancak, İstanbul'dan Edirne'ye insan getirmede bir sıkıntıyla karşılaşılmazken ters yönde dönmek isteyen kişi ya da grup halindeki

⁸ Saha gözlemleri yaparken sürekli irtibatta olduğumuz Tarlabası Dayanışma Topluluğu'nun burada aktarılan gözlemleri kendileriyle yaptığımız bir söyleşide belirttiklerinin özetlenmiş halidir.

göçmenler tespit edildiğinde taşıyıcılar hakkında yetkililer tarafından yasal işlem başlatıldığı, minibüslerle insan taşıyan Edirne sakinleri tarafından aktarıldı.

Muhtelif zamanlarda, sınırın 1 km gerisine kadar olan sivil geçişe yasak alanda karşıya geçirilenlerden yakalanınca dövülmüş, suya atılmış, üzerinde iç çamaşırından başka hiçbir eşya kalmayan göçmen gruplarıyla karşılaştık.

İpsala tarafında görüştüğümüz birkaç balıkçı teknesi 2 Mart'ta 500 kişilik bir grubu parça parça karşıya geçirdiklerini, hiçbirinin de o bölgeden geri geldiklerini görmediklerini söyledi. Balıkçı teknelerinin göçmenin durumuna göre bazen parasız, bazen de 10-20 liraya karşıya geçmelerine yardımcı olduklarını dinledik.

İlk günlerde simsarlık yapmaya çalışan ticari araç veya tekne sahiplerinin hızla zabita tarafından engellendiği ve bölgede fahiş fiyat uygulamaya çalışanların zabita ve jandarma tarafından sıkı şekilde kontrol altına alınarak, kaçakçılığı önlediğini duyduk. En kötü ihtimalle ilk iki günde 20 bin civarı göçmenin geçtiğini tahmin ediyoruz.

İlk günlerde sahadaki durum fazla karışık ve daha kaotikken günler ilerledikçe nisbeten bir düzenin oluştuğunu düşünüyoruz. Sahada İpsala ve Pazarkule olmak üzere Yunanistan'a açılan iki adet kapı bulunuyor. İlk günlerde güneyde yer alan İpsala kapısı ve civarında bir yoğunluk gözlemlenirken takip eden günlerde yoğunluk Pazarkule kapısı ve civar köylere aktarılmış. İpsala kapısı üzerinde normal geçişler ve ticari tırlar gündelik şekilde devam ederken Pazarkule kapısında, Türkiye tarafınca sınır görevlileri ve hudut askerleri tamamiyle geriye çekilmiş ve bu bölge göçmenlerin bekleme alanı haline gelmiş. Pazarkule sınır kapısı binlerce insanın derme çatma çadır ve asgari seviyede hijyen ve gıda temini ile belirsiz bir bekleyişin sürdüğü bir hal almış. Pazarkule sınır kapısı yanı sıra, Pazarkule kapısına yakın köylerde ise göçmen toplulukları ifade edildiği gibi gün geçtikçe azaldı ve 12 Mart itibarıyla bu bölge neredeyse hiç göçmenle karşılaşılmaz hale geldi. Daha öncesinde köylerde, köylerin tarlalarında ve muhtelif yerlerde bekleyen bu göçmenler hakkında ya karşıya geçtikleri ve dönmedikleri ya Pazarkule sınır kapısında bekleyen gruba katıldıkları ya da Türkiye'de daha evvelden yaşadıkları şehirlere geri döndüklerini tahmin ediyoruz.

II. Açık Kaynaklarda Yer Alan Diğer Saha Gözlemleri

Bu rapor hazırlanırken üye ve gönüllülerimizin yerinde gözlemleri yanında hem sahada irtibat içinde olduğumuz grupların hem de göçmenler lehine gündem oluşturmak üzere faaliyet gösteren bazı grupların gözlemlerinden de faydalandık. Sahada irtibat içinde olduğumuz Tarlabası Dayanışma Topluluğu'nun gözlemleri rapor içinde özetlenerek de olsa doğrudan sunuldu. Bunun yanında Hepimiz Göçmeniz Platformu ve Göçmen Dayanışma Ağı'nın açık kaynaklar üzerinden de erişilebilen ve bu raporu

hazırlarken yararlandığımız gözlem notları önemli bir bilgi kaynağı olmuştur. Nihai tespitlerimize katkısı eden bu gözlemlerden büyük bir bölümü bizim gözlemlerimizle paralellik gösterirken bazıları bizim tecrübe etmediğimiz hususlardı. Bizim gözlemlerimizde yer almayan bu gözlemler özetle maddeler halinde şöyledir:

- İlk gün (29 Şubat) Pazarkule Sınır Kapısı'nda bulunan tel örgülerde göçmenler tarafından delik açılmış ve sınırın ötesindeki tampon bölgede yaklaşık 2000 civarı göçmen toplanmış ancak kısa süre sonra Yunanistan bu bölgeye göz yaşartıcı bomba atarak onları dağıtmaya çalışmış. Türk sınırında bulunan askerler ise tampon bölgeye girmiş olan göçmen olmayan sivilleri çıkartıp kimliklerini alarak sınırın sadece göçmenlere açık olduğunu belirtmişlerdir.
- İlk günlerde Kapıkule sınırına yakın bölgede ve Uzunköprü'deki polis noktasında göçmenlerin beklemesine izin verilmeyip, Göç İdaresine ait otobüslerin polis eşliğinde göçmenleri orada beklemeyip şu cümleler ile otobüslere binmeye ikna etmeye çalıştığı görülmüştür: *"Burada boşuna beklemeyin, devletimiz kapıları açmış olsa da Yunanistan devleti kapıları kapalı tutuyor. Bu otobüslerle sizi 20 km güneye nehrin yanına ücretsiz götürüyoruz. Orada arkadaşlarımız botlarla sizi bekliyor ve 20 lira karşılığında karşıya geçiriyorlar. En güvenli yolları biliyoruz, sadece 20 metre nehir var. Sonra da Yunanistan içinde ilk köye varmak için 3 km yürüyeceksiniz. Çok kolay. Hiçbir risk yok"*
- İlk günlerde göçmen kaçakçıları ve simsarlar tarafından 150 TL civarı fiyatlarla göçmenlerin taşınmasının sonraki günlerde Göç İdaresi tarafından engellendiği, hizmetindeki otobüsler ile 60 TL sabit fiyattan İstanbul'dan Edirne'ye göçmenleri taşıdığı, sınıra yakın bölgede veya kontrol noktalarında sivil araçlarda veya şehirlerarası özel otobüslerde kimlik kontrolünde göçmen tespit edilmesi halinde alıkonulup Meriç kıyısında belirlenen geçiş noktalarına götürüldükleri gözlemlenmiştir.
- İlk hafta bizim gözlemlerimize paralel şekilde ancak ilave olarak Pazarkule'deki koşulların özellikle kadınlar ve çocuklar için çok ağır olduğunu, son derece sağlıksız barınma ve hijyen koşullarında yaşadıklarını ve kendileri de dahil olmak üzere alandaki kadınların genellikle çadırlarından fazla çıkmadıkları ve uzaklaşmadıklarını, kendilerini güvende hissetmediklerini, çünkü bazı taciz vakalarının yaşandığını ve hatta bir kadına tecavüz etmeye çalışıldığı fakat kadının kaçmayı başararak kurtulduğunu, Yunan tarafından atılan gaz yoğunluğunun had safhaya ulaştığını ve bebekleri olan kadınların bu saldırı karşısında korunabilecekleri hiçbir alan bulunmadığını tespit etmişlerdir.
- Yerel halkın tutumunun genel olarak oldukça yardımsever olduğunu, göçmenlerin karşı kıyıya geçişlerinde devletin teşviki ile düşük meblağlarla veya ücretsiz olarak kayık sağladıklarını, ancak polisin hepsi olmasa da sınırdaki tarlaları olan bazı köylülerin de siviller gibi o bölgeye geçişinin yasaklanması nedeniyle mağdur olduğunu ve hasat zamanı geldiği için zarara uğradıklarını, bazı

iddialara göre ise polisin esnafı, eğer göçmenlerin telefonlarını şarj etmelerine izin verirlerse dükkanlarını kapatmak ve ceza yazmakla tehdit ettiği öğrenmişlerdir.

- 2. haftanın sonuna doğru covid-19 enfeksiyon vakaları ülkemizde baş gösterdikten sonra sınırda herhangi bir vakanın görülmediği ifade edilmiştir.
- Sınır hattındaki her köyden yedi kişinin köyden Yunanistan'a geçen, Yunanistan'dan geriye itilen ve köyde bulunan göçmenlere yardım etmek, yardım malzemelerini dağıtmak, şüpheli durumları yetkililere bildirmek göreviyle İl Özel İdaresince İŞKUR vasıtasıyla altı aylık süreyle geçici kadroyla istihdam edildiği, sigorta ve maaşlarının ödendiği köylülerin kendi ağzından Göçmen Dayanışma Ağı gönüllülerince duyulmuş ancak 15 Mart'ta ise köy korucusu olduğunu söylenen bir köy kahvecisi ile konuştuklarında, valilikten gelen bir yazı olduğunu ve ikinci emre kadar bu göçmenler hakkında bilgi vermelerinin yasaklandığını ve sivillerin göçmenlerle konuşmalarına izin veremeyeceklerini ifade etmişlerdir.
- 17 Mart'ta kamp alanında buluna göçmenlerden 300 kadar özel harekatçı emniyet personelinin alana girdiğini, yetkililerin covid-19 şüphesi gerekçesiyle yarına kadar alanı boşaltacaklarını ve bu gecenin son gün olacağını belirten anonslar yaptıklarını ve ikamet izni veya onun yerine geçen resmi belgesi olan göçmenlerin ücretsiz otobüslerle geldikleri şehirlere, kağıtsızların ise Kilis'e gönderileceğine dair söylentiler olduğunu öğrenmişlerdir.

III. Tespit ve Değerlendirmeler

Raporda yer verilen tüm gözlemlerden çıkan ortak tespitler şu şekildedir:

1. Sınıra gönüllü olarak gelen göçmenler; Afganistan, İran, Pakistan, Bangladeş, Kongo, Suriye gibi savaş ve çatışma bölgelerinden gelmektedir.
2. Suriyeliler haricindekilerin çoğunluğu Türkiye'de statüsüzdür. Suriyeliler ise çoğunlukla ilk kayıt yaptırdıkları illerden bir sebeple taşınmış olduklarından, ikamet ettikleri ilde kimlikleriyle hizmetlere ulaşmada zorluk çeken ve bu nedenle daha iyi hayat koşulları umuduyla Avrupa'ya geçmek isteyenlerdir.
3. Sınır hattına gelenlerin önemli bir kısmı televizyonda Cumhurbaşkanı'nın yaptığı açıklama ile sınırların resmi olarak geçilebilecek şekilde açıldığını zannettiklerini, geldiklerinde durumu fark etmiş olduklarını ancak riski göze almaktan başka çare göremediklerini ifade etmektedir.
4. Sınıra gelenlerden bekarlar ve genç erkekler ağırlıktadır. Ancak bebekli ve çocuklu ailelerin sayısı da azımsanamayacak kadar fazladır. Erkeklerin çoğu tekstil, inşaat gibi sektörlerde sigortasız olarak çalışmakta ya da işsizdir.

5. Göçmenlerden ailesiyle birlikte sınıra gelenler genelde Edirne Valiliğinin toplanma alanı ilan ettiği düğün ve spor salonlarında beklemekte, gençler ise ağırlıklı sınıra yakın mahallerde karşıya geçebilecekleri an ve noktaları kollayarak düzensiz gruplar halinde beklemektedir. Gündüz ve gece nüfusu sürekli değişmektedir.
6. Pazarkule Sınır Kapısı'ndan 1 km gerisine kadar 11 Mart itibariyle giriş çıkışın Valilik izniyle ve göçmenler için parmak iziyle yapıldığı bir kamp alanı oluşmuş. Bir yandan göçmenlerin yaşam koşulları iyileştirilerek bölgenin göçmenler için kalıcı bir kamp haline getirilmesine zemin hazırlanmakta, öte yandan göçmenlerden geçmeyi başaramayan veya dönmek isteyenlerin geri dönüşlerini teşvik edecek anonslar yapılarak Göç İdaresi tarafından İstanbul'a ücretsiz otobüsler kaldırılmaktadır. Meriç kıyısındaki noktalardan sınırı geçemeyeceğini anlayıp yaşadığı şehirlere geri dönmek isteyen göçmenlerin ilk günlerde polis tarafından engellendiği, sınıra doğru göçmenleri taşıyan kişilere ses çıkarılmaz ve göçmenler bir noktadan sonra teslim alınıp yönlendirilirken ters yönde gitmek/götürülmek isteyenlere müdahale edildiğine yönelik gözlem ve iddialar bulunmaktadır. Sonraki günlerde ise bu tip vakalara ilişkin gözlemler azalmış, bazı grupların bizzat Göç İdaresince otobüslerle İstanbul'a geri götürüldüğüne ilişkin beyanlar artmıştır. Pazarkule'de kalanlar dahil 13 Mart tarihi itibariyle toplam 2.137 kişinin Göç İdaresi tarafından ücretsiz bir şekilde İstanbul'a sevk edildiği bilgisi edinilmiştir.
7. Pazarkule sınırında ilk günlerden sonra üç kademeli bir güvenlik çemberi oluşturulduğu görülmüştür. Sınırın dibindeki yaklaşık 1 km'lik ilk kademeye 11 Mart'tan sonra göçmenler ve Valiliğin özel kartına sahip görevliler dışında kimsenin alınmadığı, göçmenlerin gün aşırı çıkışına izin verildiği ancak uzun kuyruklar nedeniyle göçmenlerin haftada ortalama 2 kez telefon şarj etme, banyo vb. ihtiyaçlar için köylere gidebildiği; ikinci kademede Valilik tarafından başvuruları değerlendirilerek izin verilmiş olan ASAM, Hayata Destek, Uluslararası Göç Örgütü, Kızılay, Beşir Derneği, Hayrat Vakfı ve İHH'nın yardım dağıtım faaliyetleri için bulunduğu, UNICEF, UNFPA, İKGV, Yavuz Selim Derneği ve Yeryüzü Doktorlarının ise bu bölgeye ziyarette bulunduğu; üçüncü kademede ise yardım yapan siviller ve gözlemcilerin bulunmasına izin verildiği öğrenilmiştir.
8. Pazarkule sınır bölgesinde ilk günlerden itibaren Yunan kuvvetlerinin yoğun şekilde gaz bombası ve plastik mermi kullandığı, sınırın Türk tarafındaki göçmenlerin sınırın hemen bitişiğinde bekliyor olmasalar bile rüzgar nedeniyle gazın yoğun olduğu bir alanda çakılı kaldıkları görülmektedir.

9. Ağrı Geri Gönderme Merkezi gibi bazı GGM'lerden otobüslerle talepleri olmaksızın getirilen İranlı göçmenler olduğuna yönelik gözlem ve iddialar mevcuttur.
10. Göçmenler İpsala gümrük kapısı ya da Pazarkule sınır kapısından geçememekte, Türk yetkililerin yönlendirmesi ve eşliğiyle jandarmanın gösterdiği noktalardan yöre halkının tekne ve botlarıyla Meriç Nehri kıyısındaki Enez, Karpuzlu, Doyran gibi köylerdeki uygun noktalardan gece yarısı geçmektedirler.
11. Yunanistan tarafına geçen göçmenlerin ne kadarının yakalanmadan ülke içine ilerleyebildiği bilinmemektedir. Yunan makamları sınırın 2-3 km içerisinde dahi yakalansalar sınırdışı edeceklerini açıkladıkları için çoğu göçmenin sınır hattı veya içeride yakalandıkları tahmin edilmektedir.
12. Yakalanan kişilerden geri itilenlerin tecrübelerine göre; sınırı geçip yakalananlar büyük kapalı alanlarda gayri resmi olarak aç ve susuz şekilde, tuvalet izinleri kısıtlanarak tutulmuş, erkekler dövülmüş, telefon, para, kimlik ve eşyaları alınarak geri atılmışlardır. Bir kısmının da suya atıldığına ilişkin yoğun iddialar mevcuttur.
13. İlk günlerde karton ve etraftaki tarlalardan bulunan veya köylerden temin edilen naylonlar üzerinde yatan göçmenlerin ilk haftanın sonuna doğru Valilik ve akredite kuruluşların yardımları ile çadır, battaniye gibi ihtiyaçlarının giderilmiş şekilde beklemeye devam ettikleri, ancak Pazarkule kapısına göre uzakta yer alan Meriç kıyısındaki köylerden geceleri sınırı geçmeyi deneyenlerin gruplar halinde geri atılmaları ve bastıran yağmur gibi durumlarda akut ihtiyaçların ortaya çıktığı gözlemlenmiştir.
14. Sınır hattındaki her köyden yedi kişinin köyden Yunanistan'a geçen, Yunanistan'dan geriye itilen ve köyde bulunan göçmenlere yardım etmek, yardım malzemelerini dağıtmak, şüpheli durumları yetkililere bildirmek göreviyle İl Özel İdaresince İŞKUR vasıtasıyla altı aylık süreyle geçici kadroyla istihdam edildiği, sigorta ve maaşlarının ödendiği köylülerin kendi ağzından Göçmen Dayanışma Ağı gönüllülerince duyulmuştur.

SONUÇ

İnsanlık tarihi yüzyıllar boyunca göç hareketlerine sahne olmuştur. Soykırım, insanlığa karşı suçlar, savaşlar, mübadeleler, doğal afetler, ekonomik kaygılar bu göç hareketlerinin sebeplerini oluşturmuştur. Sebepleri farklı olsa da, insanlar daha iyi bir yaşam umuduyla her seferinde yollara düşmüştür. Modern dönemlerde büyük kitlelerin zorunlu göçü 20. yüzyılda Balkan Savaşları ile tırmanmış, İkinci Dünya Savaşı'na gelindiğinde ise en üst seviye ulaşmıştır.

Bugün de tablo farklı değil. Dünya, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en büyük mülteci krizine sahne olmakta. Yaşanan bu göç hareketleri dünya devletlerinin bir araya gelip çözüm aramalarına neden olmuş ve temel bazı sözleşmeler ile bu sorunlar ülkeler arasında çözülmeye çalışılmıştır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 14. maddesi şu şekildedir.: *“Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.”*

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 14 Aralık 1950 tarih ve 429 (V) sayılı kararıyla toplanan konferansta kabul edilmiş, 28 Temmuz 1951 tarihinde Cenevre'de imzalanmış ve 43. maddeye uygun olarak 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Sözleşme'yi 24 Ağustos 1951 tarihinde imzalamış ve 29 Ağustos 1961 tarihinde ihtirazi kayıtla onaylamıştır. 359 Sayılı Onay Kanunu 5 Eylül 1961 gün ve 10898 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü, mültecilerin uluslararası düzeyde yasal haklara sahip olmasını sağlayan önemli tarihsel gelişmelerin sonucudur. Sözleşme; mülteci tanımını, mültecilerin hakları ve sorumluluklarını belirleyen en temel hukuki belgedir. Bu sözleşmenin giriş kısmında şu hususlar belirtilerek, bir anlamda sözleşmenin imzalanma gerekçeleri açıklanmıştır:

*“...Sığınma hakkını tanımanın, bazı ülkelere son derece ağır yük yükleyebileceğini ve uluslararası kapsamı ile niteliği Birleşmiş Milletler’ce kabul edilmiş bulunan bir sorunun, uluslararası işbirliği olmaksızın tatmin edici bir şekilde çözümlenemeyeceğini dikkate alarak... **bütün devletlerin, mülteci sorununun toplumsal ve insani yönlerini kabul ederek, bu sorunun devletler arasında bir gerginlik sebebi halini almasını önlemek için olanakları ölçüsünde ellerinden geleni yapmalarını arzuladığını ifade ederek...**”*

Bu sözleşmenin 3. maddesinde şu şekilde bir düzenleme yer almaktadır: *“Taraflar Devletler, bu Sözleşme hükümlerini mültecilere, ırk, din veya geldikleri ülke bakımından ayırım yapmadan uygulayacaklardır.”* 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre mülteci; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu

için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişidir.

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin 12. maddesi 2. bendi düzenlemesine göre: *"Herkes, kendi ülkesi de dahil olmak üzere, herhangi bir ülkeyi terk etmekte özgürdür."*

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), kişinin hukuki statüsü ne olursa olsun, hareketin isteyerek veya istem dışı olup olmaması, hareketin sebepleri veya kalma süresinin ne kadar olduğuna bakmaksızın, yaşadığı yerden ayrılarak uluslararası bir sınırdan geçmekte olan ya da geçmiş veya ülke içinde yer değiştirmiş olan bir kişiyi göçmen olarak tanımlar. Göçmenler ülkelerinden farklı sebeplerden dolayı ayrılabilir; bu sebepler arasında sefalet ve çok kötü yaşam koşulları olabilir.

Hak İnisiyatifi Derneği olarak gözlemlerimiz sonucunda 06.03.2020 tarihinde 2000604827 sayılı CİMER başvurusu ile "sınırları açtık" beyanı üzerine bazı kamu görevlileri tarafından GGM veya dışarıdan göçmenlerin Yunanistan sınırına götürülmesi ve bot ile sınırı geçmeye zorlanmasına ilişkin iddiaların incelenmesi ve doğru ise suç olan bu fiile ilişkin işlem yapılmasını talep ettik. Rapor tarihi itibarıyla başvurumuza bir cevap gelmiş veya bir işlem başlatılmış değildir.

Bütün bu veriler ışığında tespit edilen ihlaller ve önerilerimiz şunlardır;

- Hak İnisiyatifi Derneği olarak, yeryüzüne çizilen sınırların anlamsız olduğu ve insanların yeryüzünün istedikleri parçasında yaşamlarını kurmalarının en doğal hakları olduğunu kuvvetle vurguluyoruz. Bu öncülden hareketle, yaşamının geri kalanını Türkiye'de sürdürmek istemeyen ve Yunanistan'a göçmeye çalışan kişilerin engellenmesini daha ilk elde doğru bulmadığımızı ifade etmek isteriz.
- Öte yandan, ister göçmen ister mülteci statüsünde olsun, ülkemizden ayrılarak Avrupa ülkelerine doğru toplu olarak geçmek isteyen insanların, insani ve hukuki olmayan müdahaleler ile karşılaşması, şiddete maruz kalması, en temel ihtiyaçlarından mahrum bırakılarak cezalandırılmak istenmeleri evrensel hukuka ve belirtmiş olduğumuz en temel uluslararası sözleşmelere de açıkça aykırılık oluşturmaktadır. Özellikle Cenevre Sözleşmesi'nin tarafı olan Yunanistan ve diğer Avrupa Ülkelerinin tutumları, imzalamış oldukları bu sözleşme ile İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinin ilgili hükümlerini açıkça ihlal etmektedir.
- Meriç Nehri veya deniz yoluyla Yunanistan topraklarına giriş yapan düzensiz göçmenlere Yunanistan'ın uyguladığı bedensel ve maddi zarar veren orantısız kuvvet kullanımı

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. maddesindeki yaşam hakkı ile 3. maddesindeki işkence yasağını açıkça ihlal etmektedir.

- Taraf devletler arasındaki ihtilafların faturasının mülteci/göçmenlere çıkarılması, kabul edilebilecek bir durum değildir. Bir insani dram halini alan ve yukarıda belirtmiş olduğumuz gözlemler ile sabit olan mültecilerin durumunun bir an önce sözleşme hükümleri uyarınca çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

- Türkiye Cumhuriyeti'nin Suriye'de gerçekleşen olayların ilk günlerinden bu yana göçmenlere yönelik uyguladığı açık kapı politikası takdire şayandır. Fakat Türkiye'de yaşayan göçmenlerin insani koşullarda yaşamaları ve toplumsal entegrasyonları için yeterli düzenleme ve uygulamaların geliştirilemediği açık görülmektedir. Uzun yıllar boyunca Türkiye'de ikamet etmiş bazı göçmenlerin çok çeşitli riskleri göze alarak Avrupa'ya göç etmeye çalışmasının arkasında bu etken de yer almaktadır.

- Türkiye şu anda dünyada en çok göçmene ev sahipliği yapan ülke konumundadır. Bir anda çok sayıda göçmenin Türkiye'de yaşamaya başlamasının çeşitli sosyal ve ekonomik sorunlara sebep olduğu anlaşılmaktadır. İdlib'teki savaştan kaçan yüzbinlerce göçmenin Türkiye'ye göç etmesinin bu sorunları arttırması gerçekçi bir ihtimaldir. Dolayısıyla, Türkiye'den yurtdışına gitmek isteyen göçmenleri engellemekten imtina etmesi anlaşılır görünmektedir.

- Öte yandan yetkili makamların Türkiye'de yaşayan göçmenleri açık ve anlaşılır bir şekilde bilgilendirme yükümlülüğü söz konusudur. Sahada yapılan gözlemlerden göçmenlerin çok önemli bir kısmının Türkiye Cumhurbaşkanı'nın açıklamalarından serbest bir şekilde Yunanistan'a geçiş yapabileceklerini anladıkları açıkça anlaşılmaktadır. Bu sorunlu iletişim binlerce insanın süreç ve koşulları tam olarak kavradığı takdirde üstlenmeyeceği risk ve zahmetlerle karşı karşıya kalmasına ve ciddi bir dramın yaşanmasına sebep olmuştur.

- Öte yandan, sahadaki gözlemlerimiz de daha önce kamuoyunda dile getirilen bazı geri gönderme merkezlerinde yer alan göçmenlerin zorla sınıra getirildiği iddiasını destekler niteliktedir. Bu tip uygulamalar ivedilikle araştırılmalı ve söz konusu uygulamaların gerçek olduğu tespit edilirse sorumluları yargılanmalıdır. Göçmenleri zorla yabancı bir üçüncü ülkenin sınırlarına götürmek hukuk sınırları içinde kalınarak açıklanamayacak vahim bir eylemdir. Kişi özgürlüğü ve güvenliğinin açıkça ihlali mahiyetindedir.

- Yine sahadada yapılan gözlemler, sınır bölgesinden ayrılmak isteyen göçmenlerin

ayrılmalarının engellendiğini destekler niteliktedir. Bu eylemler de aynı şekilde seyahat özgürlüğünün ve kişi özgürlüğü ve güvenliğinin açık ihlali niteliğindedir. Söz konusu iddiaların soruşturularak eylemlerin faillerinin cezalandırılması gerekmektedir.

- Göçmenlerin sınır bölgesinde bir araya geldiği ilk günlerde yeme-içme ya da tuvalet gibi en temel ve insani ihtiyaçlarının karşılanması için yeterli organizasyonun söz konusu olmaması insanlık dışı sahnelerin oluşmasına sebep olmuştur. Göçmenler sınır bölgesine devlet yetkililerinin açıklamaları ve hatta adeta çağrıları üzerine toplanmıştır. Bu toplanışları yerde en temel insani koşulların temin edilememesi kabul edilemez.

- Göçmenler bu ülkeye kendi istekleriyle gelmemiştir. Göçmenlere yönelik gelişen ırkçı dil göçmenlerin topluma entegrasyonunu zorlaştırdığı gibi bir arada yaşamının koşullarını da çok ciddi şekilde baltalamaktadır. Göçmenlerden bir yük gibi bahsetmek ve göçmenleri politik bir tehdit ve siyasi bir koz olarak kullanmak göçmenlerin aleyhinedir. Göçmenler eşit ve özgür insanlardır. Onların siyasi kavgaların nesnelere haline getirilmesi insan onurlarının çiğnenmesi anlamına gelmektedir ve asla kabul edilemez. Dolayısıyla, “biraz da onlar baksınlar” gibi ifadeler ya da çeşitli tavizler koparmak için Avrupa ülkelerini “kapıları açmak”la tehdit edegelmek yanlıştır. Bu gibi eylemlerin sonucu milyonlarca göçmenin tüm dünyada değersizleştirilmesi, insan onurlarının çiğnenmesine yol açabilir. Bu yolla bütün göçmenler geri kalan insanlarla eşit olmayan bir çeşit hak-sızlar, bir çeşit dokunulabilir ve başlarına gelenlere tahammül edilebilir “alternatif” insanlar haline getirilmektedir. Bu süreç göçmenlere dönük bütün hak ihlallerinin temellerinde yer almaktadır ve yeni hak ihlallerinin gerçekleşmesi için en uygun zeminlerden birini teşkil etmektedir. Tam da bu sebeple, Hak İnisiyatifi Derneği olarak, kamu otoritelerinin göçmenleri siyasi çekişmeler için bir araç olarak işlevselleştiren tutumunu güçlü bir şekilde kınadığımızı belirtmek istiyoruz.

- Özetle, Hak İnisiyatifi Derneği olarak, Yunanistan’ın kendisine göçmek/kendisinden transit geçmek isteyen insanları ülkeye almak istememesi ve bu insanlara karşı şiddet ve orantısız güç uygulamasını şiddetle kınıyoruz. Bununla birlikte, göçmenlerin iradesini sakatlayarak ya da göçmenleri zorlayarak sınıra götürmek, bir şekilde sınırda yer alan göçmenlerin geri dönmelerini engellemek ve çeşitli beyan ve politikalarla göçmenleri siyasi çekişmelerin aracı haline getirerek değersizleştirmek ve nesneleştirmek de kesinlikle kabul edilemez. Hak İnisiyatifi Derneği olarak tüm sınırların yapay ve tüm insanların -birbirleriyle tam da eşit şekilde- gerçek olduklarını ilgililere hatırlatma gereği hissediyoruz. İlerleyen süreçte de göçmenlere yönelik ihlallerin takipçisi olacağımızı kamuoyuna saygıyla duyuruyoruz.

KAYNAKÇA

<http://gocmendayanisma.com/2019/05/28/uluslararasi-koruma-altindaki-multecilere-yonelik-berlestirilmeye-istekli-degil-uygulamasi-hakkinda-cagri-call-for-the-unhcrs-not-willing-to-be-resettled-status-for-re/>

<https://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri>

<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>

<https://www.trthaber.com/haber/dunya/yunanistan-siginma-basvurularini-bir-ay-askiya-aldi-464270.html>

<https://www.hayatadestek.org/wp-content/uploads/2020/03/200302-Edirne-Pazarkule-Saha-Durum-Raporu.pdf>

<http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/icisleri-bakani-suleyman-soylu-siniri-gecen-gocmen-sayisini-acikladi-1725493>

<https://gocmeniz.org/f/turkiye-guzel-de-gecinmek-yok-burada>, <http://m.bianet.org/bianet/insan-haklari/221035-turkiye-guzel-de-gecinmek-yok-burada>

<https://marksist.org/icerik/Yazar/13536/mobileRedirect>

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/02/pazarkule-evrostan-notlar-birinci-gun-notes-from-pazarkule-evros-first-day/>,

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/02/pazarkule-evrostan-notlar-ikinci-gun-notes-from-pazarkule-evros-the-second-day/>,

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/02/pazarkule-evrostan-notlar-ucuncu-gun/>,

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/04/pazarkule-evrostan-notlar-dorduncu-gun-notes-from-pazarkule-evros-the-fourth-day/>,

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/05/pazarkule-evrostan-notlar-besinci-gun-notes-from-pazarkule-evros-the-fifth-day/>,

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/06/pazarkule-evrostan-notlar-altinci-gun-notes-from-pazarkule-evros-sixth-day/>,

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/07/pazarkule-evrostan-notlar-yedinci-gun-notes-from-pazarkule-evros-seventh-day/>,

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/08/pazarkule-evrostan-notlar-sekizinci-gun-notes-from-pazarkule-evros-eighth-day/>,

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/09/pazarkule-evrostan-notlar-dokuzuncu-gun-notes-from-pazarkule-evros-ninth-day/>,

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/10/pazarkule-evrostan-notlar-onuncu-gun-notes-from-pazarkule-evros-tenth-day/>,

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/10/pazarkule-evrostan-notlar-onuncu-gun-notes-from-pazarkule-evros-tenth-day/>,

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/11/pazarkule-evrostan-notlar-onbirinci-gun-notes-from-pazarkule-evros-eleventh-day/>,

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/12/pazarkule-evrostan-notlar-onikinci-gun-notes-from-pazarkule-evros-twelfth-day/>,

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/14/pazarkule-evrostan-notlar-onucuncu-gun-notes-from-pazarkule-evros-thirteenth-day/>,

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/14/pazarkule-evrostan-notlar-ondorduncu-gun-notes-from-pazarkule-evros-fourteenth-day/>,

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/15/pazarkule-evrostan-notlar-onbesinci-gun-notes-from-pazarkule-evros-fifteenth-day/>

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/18/pazarkule-evrostan-notlar-onaltinci-gun-notes-from-pazarkule-evros-sixteenth-day/>

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/18/pazarkule-evrostan-notlar-onyedinci-gun-notes-from-pazarkule-evros-seventeenth-day/>

<http://gocmendayanisma.com/2020/03/19/pazarkule-evrostan-notlar-onsevizinci-gun-notes-from-pazarkule-evros-eighteenth-day/>

